

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A1. Ενδεικτική περίληψη για δημιουργικότητα

Στο άρθρο παρουσιάζονται οι απόψεις της Δρ. Πομιέχοφσκα για την ανθρώπινη δημιουργικότητα, την οποία αντιλαμβάνεται ως συνδυαστική και παραγωγική σκέψη. Σύμφωνα με τις έρευνές της, η δημιουργικότητα είναι απεριόριστη, σχετίζεται με τη γλωσσική ανάπτυξη και ξεκινά από τη βρεφική ηλικία. Δεν είναι, λοιπόν, προνόμιο μόνον ενήλικων και ταλαντούχων μεγαλύτερων παιδιών. Γι' αυτό, η επιστήμονας, κρίνει αναγκαία τη μελέτη των ποικίλων ανασταλτικών παραγόντων - βιολογικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών - για τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών.

ΘΕΜΑ Β

B1.

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

B2. Στο κείμενο 1 εντοπίζονται χαρακτηριστικά επιστημονικού λόγου. Κυριαρχεί το γ' ενικό ρηματικό πρόσωπο, ώστε να επιτευχθεί η αντικειμενικότητα κι η αξιοπιστία στον λόγο, που είναι απρόσωπος («Μπορεί κανείς να πει..., «η συμμετοχή των παιδιών σε καλλιτεχνικές δράσεις ενισχύει...»), ενώ ταυτόχρονα επικρατεί η αναφορική λειτουργία της γλώσσας («Η αξία της δημιουργικότητας είναι... αδιαμφισβήτητη») και ως εκ τούτου το νόημα καθίσταται σοβαρό, τυπικό, απρόσωπο, ουδέτερο, αντικειμενικό. Ο συντάκτης αξιοποιεί ειδικό λεξιλόγιο (ορολογία) («πολυαισθητηριακές εμπειρίες μάθησης», «αποκλίνουσα σκέψη») και επιλέγει την οριστική έγκλιση («έχει επιβεβαιωθεί», «παρέχει τη δυνατότητα») αξιοποιώντας την επιστημική τροπικότητα, ώστε να δηλώσει αυξημένο βαθμό βεβαιότητας στα λόγια του. Αξιοποιείται, τέλος, η ονοματοποίηση («ενασχόληση», «ανάληψη») με την οποία το ύφος αποκτά πολυπλοκότητα και τυπικότητα.

B3. α. Ο τίτλος προϋδεάζει τους αναγνώστες για το περιεχόμενο του κειμένου προτάσσοντας την έννοια της δημιουργικότητας, άρα είναι επικοινωνιακά αποτελεσματικός. Διεγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και προκαλεί την έκπληξή του με την αξιοποίηση της συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας («από την κούνια»). Μοιάζει, παράλληλα, χιουμοριστικός επιτυγχάνοντας να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

B3. β. Η σύνταξη στη συγκεκριμένη περίοδο λόγου είναι ενεργητική. Στην παθητική μετατρέπεται ως εξής: «Θα πρέπει, επομένως, να μελετηθούν (από εμάς) οι συνθήκες εκείνες από τις οποίες επηρεάζεται αρνητικά η ανάπτυξη δημιουργικών γνωστικών ικανοτήτων του βρέφους». Στην παθητική σύνταξη το ύφος γίνεται πιο επίσημο, αντικειμενικό, απρόσωπο και σύνθετο. Αποκτά, επίσης, τυπικότητα, ουδετερότητα κι ο συντάκτης αποστασιοποιείται.

Θέμα Γ

Γ1. Ο ήρωας του κειμένου εμφανίζεται προβληματισμένος, λόγω της αλλοτρίωσης στον εργασιακό του χώρο, αφού δεν επικοινωνεί ουσιαστικά με τους συναδέλφους του και το περιβάλλον εργασίας δεν του είναι ευχάριστο. Μέσα από τον **εσωτερικό μονόλογο** («Ανεβαίνω στο γραφείο και αμέσως ζαρώνει η καρδιά μου.») εξομολογείται άμεσα την ψυχική φθορά που υπέστη στο πλαίσιο μιας τυποποιημένης και μηχανικά επαναλαμβανόμενης εργασίας, η οποία δεν αποτελεί πλέον για αυτόν πηγή χαράς και αισιοδοξίας. Ο **πρωτοπρόσωπος ομοδιηγητικός αφηγητής** («Κάθε πρωί μελετώ σχολαστικά την καλημέρα τους») αισθάνεται υποχρεωμένος να συνυπάρχει με συναδέλφους που βρίσκονται σε ανάλογη κατάσταση με αυτόν, χωρίς δηλαδή ίχνος ζωντάνιας και ενεργητικότητας, όπως αισθητοποιείται παραστατικά με τη **μεταφορά** («μπαγιάτικες φάτσες»). Οι σχέσεις τους είναι απόμακρες, σχεδόν ανύπαρκτες, αφού δεν επιθυμεί να τους συναντήσει («για να μην τους βλέπω όλη μέρα μπροστά μου»). Γι' αυτό, καταφεύγει σε μια αίθουσα από πρωτοετείς φοιτητές, προσπαθώντας να βρει στους νέους μια αισιόδοξη νότα. Η ανάγκη του αυτή αναδεικνύεται με γλαφυρότητα μέσω της **εικόνας** («χώθηκα βέβαια στις αίθουσες πρωτοετών»), η οποία, όμως, συνοδεύεται από έντονη απογοήτευση και διάψευση των προσδοκιών του μετά τη διαπίστωση ότι ακόμα και οι νέοι φοιτητές δεν διαθέτουν τη δημιουργικότητα που θα περίμενε («Και όμως η εντύπωσή μου ήταν εξίσου αποκαρδιωτική· το επόμενο κύμα, δεν αποκλείεται, να είναι χειρότερο.»). Έτσι, κατακλύζεται από σκέψεις που τον στοιχειώνουν και τον οδηγούν σε αδιέξοδα μονοπάτια («ούτε τέχνη ξέρω, ούτε για να πάω μαθητευόμενος έχω την ηλικία και το κουράγιο, αλλά ούτε τα χαρτιά και τα κατάστιχα χωνεύω.»). Νιώθει φυλακισμένος στις επιλογές που έκανε και στους περιορισμούς της ζωής του, διαπιστώνοντας μάλιστα ότι είναι αργά για να αλλάξει ρότα σ' αυτή.

Αν βρισκόμουν σε παρόμοια θέση, θα προσπαθούσα να εντοπίσω πτυχές της εργασίας μου από τις οποίες θα μπορούσα ν' αντλήσω χαρά και ευχαρίστηση. Παράλληλα, η ενασχόληση με δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο μου θα εμπλούτιζαν τις εμπειρίες μου και θα με απελευθέρωναν από το ασφυκτικό πλαίσιο της καθημερινής ρουτίνας. Επιπλέον, θα επιχειρούσα να προσεγγίσω τους συναδέλφους μου και να συνάψω υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις μαζί τους. Αν, βέβαια, η κατάσταση στον εργασιακό μου χώρο παρέμενε ίδια, δε θα δίσταζα ν' αλλάξω επάγγελμα, καθώς η εργασία μας θα πρέπει να μας κάνει να νιώθουμε παραγωγικοί/ές και να νοηματοδοτεί τη ζωή μας.

Θέμα Δ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

«Σχολική προτεραιότητα ο δημιουργικός μαθητής»

ή

«Δημιουργικό σχολείο – δημιουργικός μαθητής»

Πρόλογος

Η εκπαίδευση στην εποχή μας είναι τεχνοκρατική, καθώς προσφέρει γνώση ωφελιμιστική για τις ανάγκες της επαγγελματικής ζωής, την οικονομική επιτυχία, τον υλικό ευδαιμονισμό και την καταξίωση. Έτσι, όμως, θυσιάζει όλα όσα καθιστούν το σχολείο χώρο καλλιέργειας της δημιουργικότητας του μαθητή → Τα προβλήματα, ωστόσο, των ημερών μας την καθιστούν αναγκαιότητα / πρωταρχικό στόχο για το σημερινό σχολείο.

Διαγραμματική ανάπτυξη

Κυρίως θέμα (Α' ζητούμενο)

1. Η δημιουργικότητα στο σχολείο καλλιεργεί ολόπλευρα την προσωπικότητα των μαθητών

- ✓ Ελευθερία σκέψης, έμπνευσης, έκφρασης.
- ✓ Κριτική ικανότητα, ορθολογισμός, απροκατάληπτη σκέψη, ελεύθερη βούληση και αυτενέργεια, πρωτοτυπία (αποκλίνουσα σκέψη).
- ✓ Επινοητικότητα, δημιουργική φαντασία, ευφυΐα.
- ✓ Προσπάθεια με ψυχικό σθένος, αγάπη για το έργο και αφοσίωση.
- ✓ Αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, σεβασμός στο συνάνθρωπο και στα δικαιώματά του.

Αντίθετα η εποχή μας : (σύντομα)

Χαρακτηρίζεται από πνευματική ρηχότητα, έλλειψη πνευματικών ενδιαφερόντων κι αναζητήσεων, κυριαρχία ατομικών – υλιστικών επιδιώξεων / αξιών, πνευματικής χειραγώγησης κι ετεροκαθορισμού από ΜΜΕ, προβαλλόμενα πρότυπα ζωής που μαζοποιούν τον άνθρωπο, αδράνειας, ιδιώτευσης κι ανευθυνότητας ή ευθυνοφοβίας απέναντι στα προβλήματα του συνανθρώπου ή της κοινωνίας.

2. Ένα τέτοιο σχολείο προετοιμάζει τον αυριανό ικανό, ενάρετο, πρόσφορο στην κοινωνία επαγγελματία

- ✓ Ανάπτυξη προσωπικών κλίσεων, μετατροπή δυνατοτήτων σε ικανότητες, κάλυψη ανεπαρειών κι ελλείψεων, πνευματική εγρήγορση, οργανωτικότητα κι αυτοκριτική για διαρκή βελτίωση.
- ✓ Καλλιέργεια αυτοσεβασμού, αυτοπεποίθησης κι αυτοεκτίμησης.
- ✓ Εκτόνωση δημιουργικότητας, μεράκι για το έργο, χαρά και ηθική ικανοποίηση από το αποτέλεσμα του μόχθου, την προσφορά στο συνάνθρωπο.
- ✓ Έκφραση αισθήματος συλλογικότητας, ομαδικότητα και συνεργασία.
- ✓ Η εργασία με αυτά τα χαρακτηριστικά δεν είναι μέσο επιβίωσης και βιοπορισμού ή απόκτησης πλούτου και δύναμης – προβολής και μόνον.

Αντίθετα στις μέρες μας: (σύντομα)

Αλλοτρίωση / αποξένωση του ανθρώπου από την εργασία, καθώς αυτή γίνεται καταναγκασμός, ρουτίνα, ανιαρή ενασχόληση, φορτίο αβάσταχτο για την ψυχή, όχι βαθιά υπαρξιακή του ανάγκη. Η υπερειδίκευση της εποχής και η πνευματική μονομέρεια, η μηχανοποίηση της εργασίας με αιχμή του δόρατος τα ρομπότ και την τεχνητή νοημοσύνη, η τυποποίηση που αυτά επιφέρουν, ο ανταγωνισμός, η αναξιοκρατία κι ο φόβος της ανεργίας αποτελούν παράγοντες που ευθύνονται για τη μη δημιουργική σύγχρονη εργασία.

3. Η δημιουργική σχολική εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει στην εξυγίανση κι ενίσχυση της δημοκρατικής ζωής και της πολιτιστικής δημιουργίας, να προσανατολίσει την τεχνολογία και την επιστήμη στο ανθρωπιστικό έργο.

- ✓ Αυριανοί ενημερωμένοι, υπεύθυνοι κι ενεργοί πολίτες με ώριμη κι ελεύθερη προσωπική άποψη, διάθεση συμμετοχής και προσφοράς, που ασκούν εποικοδομητική κριτική στην εξουσία, που δημιουργούν / προσφέρουν έργο μέσα από τον εθελοντισμό, που δεν παθητικοποιούνται ούτε φανατίζονται, μελλοντικοί πολιτικοί που σέβονται την εξουσία που τους εμπιστεύονται οι πολίτες και προσφέρουν στην πρόοδο της κοινωνίας.
- ✓ Καλλιτέχνες που ελεύθερα εμπνέονται κι εκφράζονται, δημιουργώντας πρωτότυπο και καλαίσθητο έργο για να εκπολιτίσουν την ψυχή, να δημιουργήσουν ανθρώπους ευαίσθητους και καλόγουστους σε κάθε πτυχή της ζωής τους, για να τους ηθικοποιήσουν.
- ✓ Οι άνθρωποι της τεχνικής και της επιστήμης που δημιουργούν πρωτότυπο έργο που πάντα κινείται στα πλαίσια της ηθικής και της ανθρωπιάς.

Στην εποχή μας αντίθετα (σύντομα):

- ✓ Παθητικοποιημένοι πολίτες, άνθρωποι που ιδιωτεύουν ή εύκολα φανατίζονται και γίνονται έρμαια και φερέφωνα της εξουσίας.
- ✓ Πολιτικοί που ενδιαφέρονται μόνο για την προσωπική τους ανάδειξη, τα υψηλά ποσοστά του κόμματός τους και την αναρρίχσή τους στην εξουσία, με τη διαπλοκή, το ρουσφέτι, τη δημαγωγία και τον κομματισμό των πολιτών.
- ✓ Τέχνη εμπορευματοποιημένη, χυδαία, βίαιη, ευτελής ή αδειανό σε έμπνευση και ιδέα κομψό δημιούργημα.
- ✓ Τεχνολόγοι κι επιστήμονες πνευματικά μονομερείς που υπηρετούν κέντρα εξουσίας με τη γνώση τους και, συνεπώς, την ανελευθερία και ετεροκαθορισμό των ανθρώπων με την παραπληροφόρηση, την προπαγάνδα και την επόπτευση της ιδιωτικής τους ζωής.
- ✓ Πολλοί από αυτούς μάλιστα εργάζονται στις πολεμικές βιομηχανίες, τις «βιομηχανίες» του θανάτου.

Κυρίως θέμα (Β' ζητούμενο)

Ο μαθητής επιλέγει και αναπτύσσει (σε Α' ενικό πρόσωπο) «συμφέροντες» γι' αυτόν τρόπους έκφρασης δημιουργικότητας, πχ. α) ενασχόληση με μορφή ή μορφές τέχνης, β) με τον αθλητισμό, γ) το ομαδικό δημιουργικό παιχνίδι, δ) δράσεις στη φύση, ε) τον εθελοντισμό, στ) το διάβασμα ποιοτικών βιβλίων κλπ.

Επίλογος

Για να γίνει όμως το σχολείο χώρος εκκόλαψης δημιουργικών νέων, δεν αρκούν οι υποσχέσεις των ιθυνόντων της Παιδείας και οι δικές μας προσδοκίες. Χρειάζεται η πραγματική βούληση της

πολιτείας που σημαίνει άμεσο σχεδιασμό και τα γενναία κονδύλια. Γιατί από τη δημιουργικότητα των νέων εξαρτάται, όχι μόνον η δική τους πρόοδος κι ευδοκίμηση, αλλά και η άρση των προβλημάτων που ταλανίζουν την κοινωνία μας και τροχοπεδούν την πρόοδο του πολιτισμού της.

ΜΟΡΦΩΣΗ